

A bűnbeeséstől az új szövetségig

Az emberiség egyetemes felismerése, hogy "valami baj van". Minden vallás ebből az alaphelyzetből indul ki, csak másban látja a probléma okát és megoldását. Ahhoz, hogy valaki felismerje és kellően értékelje Jézus kivoltát és küldetését (a "megoldást"), előbb az Isten előtti helyzetét kell felismernie (a "probléma okát"). Fel kell ismernie, hogy mi történt az emberrel, hogy ma miért olyan, amilyen?

1. Az ember és a bűnbeesés

Az ember eredetileg eleve "jó" volt, mint Isten minden teremtménye. Ugyanakkor nem volt robot, hanem – istenképiségének a részeként – szabad döntésre képes, felelősségre vonható személy, tehát erkölcsi lény. Döntését és helyzetét tehát ennek fényében kell látnunk:

- az embert egy emberfeletti, gonosz hatalom csábította bűnre (1Móz 3:1-5 kígyó = Sátán vö. Jel 20:2), de nem Isten vitte bele a bűnre csábító helyzetbe (Jak 1:13), hanem ő hozott rossz döntést
- Isten parancsa az volt hogy ne egyen "a jó és rossz tudása fájának a gyümölcséből" (1Móz 2:16-17), mert akkor meg kell halnia; a 'jó és rossz tudása' kifejezés azt jelenti, hogy *ő maga* el tudja dönteni, mi a jó és a rossz; ez az, ami – képletesen szólva – olyan, mintha olyan fáról enne, amelynek a gyümölcse halálos
- a tulajdonképpeni bűn tehát egyfelől az Istenbe vetett bizalom és a Hozzá való hűség elvetése, másfelől az öntörvényűség volt, hiszen az ember elhitte, hogy valami jót eltitkolt előle, nem volt vele őszinte, tehát a saját kezébe kell vennie a sorsát, a saját feje után kell mennie (1Móz 2:16-17 vö. 3:1-7,17)

A bűnből fakadt aztán a bűn minden más formája, amelyeket bibliai kifejezések egész sora fejez ki képi módon:

- mint a normától való eltérés: elhajlás, fonákság (héber *'ávón*), jogtalan kihágás (héber *pása*), eltévedés vagy elvétel (héber *chattát*), elvétel vagy vétkezés (görög *hamartia*), félrelépés (görög *paraptóma*),
- mint az így keletkezett hiány: törvénynélküliség (görög *anomia*), az igaz volt hiánya (görög *adikia*), istentelenség (görög *aszébeia*),
- mint az élet minőségi megromlása: hiabavalóság (héber *áven*), gonoszság (héber *rásá*, görög *ponéria*), tisztátalanság (görög *akatharszia*) stb.

Ádám és Éva bukása óta az ember nem *akkor* bűnös, ha vétkezik, hanem *azért* vétkezik újra meg újra, mert (öntörvényű) természeténél fogva bűnös (Ef 2:1, Róm 7:14-25).

Megjegyzés: a Biblia nem tudósít arról, hogy az ember teremtés előtt pontosan mi történt a láthatatlan világban, és hogy Isten miért nem semmisítette meg a Sátánt még az ember megteremtése előtt; a Sátán jelenléte és az ember képessége a vétkezésre együtt talán az ember teremtésének "rizikója" volt; az ember problémája a bűnbe esés óta nem csupán bizonyos túlvilági ismeretek hiánya (lásd *gnózis*) vagy egy bizonyos tudatállapotból való kiesés (lásd *jóga*), nem is a fizikai lét okozta korlátok vagy a neveltetés hiánya (lásd humanizmus), hanem alapvetően *erkölcsi* probléma, amelyből a többi következik.

2. Isten büntetése

Isten tudta, hogy az embert kívülről kísértés érte (a sátán bűnre csábította), de azt is, hogy az ember engedetlen volt és felelős önmagáért. Isten ezért...

- a kígyó (a Sátán) fölött kimondta a végső ítéletet (1Móz 3:14-15), de lázadó, gonosz szellemissége azóta is hat az emberiségre (Ef 2:1-2, 1Jn 5:19 stb.)
- az embert elzárta az "élet fájától", hogy bűnösen ne éljen örökké (1Móz 3:19,22,24 vö. Jel 22:2); a férfi és a nő legfőbb hivatása azóta több "kínládással" (héber *iccábón* = fáradtság, fájdalom) jár: Évának a szülés (1Móz 3:16), Ádámnak a termelés (3:17).

3. A bűn hatása

A bűn messzeható hatást gyakorolt az emberre és világra egyaránt:

- az ember nem lett olyan, mint az Isten, csak meztelen (1Móz 2:7) és halandó (3:19)
- az ember meghasonlott Istennel, ezért akart elrejtőzni előle (1Móz 3:8); addig csak a jót ismerte, azóta a rosszat is, és többé-kevésbé a rossz uralja (vö. Róm 7:21); azóta is mindenki vétkezik (Róm 3:23), és takargatja bűnösségét (1Móz 3:7-8,10 vö. Jób 31:33 "emberi módra", szó szerint: "mint Ádám"), illetve mindenki meghal, és mindenkire ítélet vár (Róm 5:12-19, 1Kor 15:22)

- az ember meghasonlott a párjával és önmagával is: szégyenérzetét vádaskodás követte (1Móz 3:7,12,16), és kapcsolatukat azóta zavar uralja (1Móz 3:16), ui. azóta a nő arra hajlik, hogy a férfit "megszerezze", azaz kontrollálja (héber *tösúqáh*, mint 4:7-ben a bűn), a férfi viszont arra hajlik, hogy a nőt "uralkodjon", azaz basáskodjon (vö. Ef 5:21-33)
- Ádám miatt a föld "átkozott" lett, nehezebb belőle megélni (1Móz 3:17-19), mert hiábavalóságnak és romlandóságnak vetetett alá (Róm 8:20-22)
- a bűn romboló hatását mutatja, hogy Isten később még az ember megteremtését is megbánta (1Móz 6:5-7), és majdnem teljesen el is pusztította (6:6–9:1 vö. 1Pt 3:20).

4. Isten törvénye és az áldozati rendszer

Isten világában csak Isten akarata szerint lehet és érdemes élni. Ezt szolgálja a lelkiismeret mindenkibe beépített törvénye és a zsidóknak adott mózesi Törvény.

A lelkiismeret olyan Istentől kapott belső kontroll (Róm 2:14-16), amely megítéli az ember tetteit és szándékait (Zsid 9:14, 10:2,22, Jn 8:9, 1Tim 4:2, Tit 1:15; 1Pt 2:19, Róm 13:5; 1Kor 8:7,10,12). A lelkiismeretnek való engedetlenség révén azonban a lelkiismeret teljesen eltompulhat, érzéketlenné válhat (vö. Ef 2:1, 4:18-19).

Mivel az ember anyira eltávolodott Istentől, hogy már nemigen tudja, mi bűn, és mi nem, Isten a zsidóságnak adta a Törvényét, hogy annak engedelmeskedjen, azt terjessze, és így a népek számára világosság legyen. A Törvény, illetve Isten minden parancsolata jó, szent, és igaz (Róm 7:12), az egyéni és közösségi életre abszolút pozitív hatást gyakorol ("világosság"), ezért lehet benne gyönyörködni (Zsolt 119., Róm 7:22):

- a törvény által az eltompult lelkiismeretű ember újra felismerheti a bűn *bűn* voltát (Róm 3:20, 7:12-13), de mivel az ember a saját emberi erejéből *képtelen* engedelmeskedni a törvénynek (Róm 7:14,21-23), a parancsok (Tedd ezt! Ne tedd azt!) szinte felszítják benne a bűnt (Róm 7:5,8,11), végső soron pedig szinte a halálává és átokká lesznek bűnös énjé számára (Róm 7:10-11,24, Gal 2:19, 3:13)
- a rendszeresen ismétlődő engesztelő áldozatok és az újra meg újra hirdetett bűnbocsánat (ld. 3Móz) nem tisztíthatták meg a lelkiismeretet (Zsid 10:1-4), csak rámutattak az emberi szív változásra képtelen, bűnös voltára (vö. Róm 7:18-20, Ef 2:1), és a várható büntetés jogosságára (Róm 4:15)
- a mózesi törvény szerepe tehát *nem* az volt, hogy aki teljesíti az elvárásokat, azt majd Isten elfogadja igaznak, tehát nem a megigazulás vagy az üdvösség elnyerésének az eszköze volt (Róm 3:20, Gal 2:16, 3:11), hanem az emberi szívet készítette elő a kegyelem elfogadására (Róm 7:24-25, 8:1).

5. Az új szövetség ígérete és elhozója

Isten egyfelől ígéretet adott egy új szövetségre, amelynek lényege, hogy a "testi ember" (az ember önmagában) "lelki emberré" váljon, azaz Isten benne lakó Lelke által immáron belső parancsra (Róm 7:5-6, 2Kor 3:6-8, Fil 2:13) képes legyen Isten akaratát követni (Ez 36:26-27, Jer 31:33 vö. Róm 8:3-4, Zsid 10:15-18).

Isten másfelől ígéretet tett a "Messiás" eljövételére (Ézs 40:3, Mal 3:1 vö. Mt 3:3, 11:10), és a törvénnyel is az eljövendő Messiásra mutatott (Róm 10:4), aki tökéletes tanítványként a törvény követelését és célját betölti (Mt 5:17), aki ártatlanul fog szenvedni az emberek helyett, akik nem tudnak megfelelni Istennek (2Móz 12:5, Ézs 53:3-6,10, 1Kor 5:7, Gal 3:13), és aki révén az új szövetség áldásai elérhetők (1Kor 11:25, Zsid 8. fejezet).

Megjegyzés: a "Messiás" szó "[olajjal] felkent"-et jelent; a héber *Masiah* görögös kiejtése a *Messiasz*, (magyarosan Messiás), görög fordítása pedig a *Khrisztosz*, latinosan *Christus* (magyarosan Krisztus); az olajjal való felkenetés a felhatalmazás jele volt (prófétát, papot és királyt szoktak olajjal felkenni).